

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1922 kl. 11 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 59, däri Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen. Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till propositionen bifogade protokoll över justitiedepartementens ärenden den 3 februari 1922.

Frågan om införande av öppen omröstning inom riksdagens kamrar förevar senast vid 1921 års riksdag. Konstitutionsutskottet, till vilket väckta motioner i ämnet hänvisades, tillstyrkte därvid ett grundlagsändringsförslag av samma innehåll som det i förevarande kungl. proposition framlagda. Såsom motivering för denna hemställan yttrade utskottet i huvudsak följande:

*Utskottets
yttrande.*

»Förslag om införande av öppen omröstning i riksdagens kamrar hava vid en rad riksdagar varit före. Konstitutionsutskottet har vid upprepade tillfällen tillstyrkt den föreslagna reformen, så vid 1908, 1909, 1912, 1917, 1919 och 1920 års riksdagar. Det i förevarande motioner framlagda grundlagsändringsförslaget är av samma innehåll som det av konstitutionsutskottet i dess utlåtande nr 37 vid 1920 års riksdag fram-

lagda; detta förslag bifölls då av andra kammaren men avslogs, ehuru med synnerligen knapp röstövertikt, av den första, vadan frågan denna gång förföll. Utskottet, vars uppfattning om den föreslagna reformens lämplighet är densamma som föregående år, anser sig följaktligen böra tillstyrka bifall till de nu väckta motionerna.

Det principiellt mest betydande skälet för den öppna omröstningens införande i riksdagens kamrar är, att på detta sätt folket i sin helhet bäst och säkrast erhåller kännedom om den hållning, dess representanter intaga till föreliggande frågor. Den offentliga kandidaturens berättigande får numera anses erkänd i vårt land; riksdagsmannakandidaterna redogöra före valet allmänt för sin ståndpunkt i olika frågor och väljas med hänsyn till detta sitt ställningstagande. Det synes vara en given konsekvens härav, att valmännen böra erhålla möjlighet att följa sina representanters verksamhet även under riksdagarna och att den valde sålunda vid beslutet inom riksdagen öppet bör ådagalägga, huru han följer de grundsatser, vilka han vid valet uppställt för sin riksdagsverksamhet. Även för de enskilda riksdagsmännen synes detta tillvägagångssätt vara fördelaktigt. Det torde för dessa vara synnerligen önskvärt att fullgiltigt kunna styrka, vilken ställning de intagit vid avgörandet av olika frågor. Behovet av öppen omröstning ur folkrepresentanternas synpunkt har också kommit till uttryck däri, att under det nuvarande systemet riksdagsmän ofta genom ett kort yttrande eller instämmande i en meningsfrändes anförande deklarerar sin ståndpunkt. Principiellt anser utskottet sålunda, att den öppna omröstningen, såväl ur det väljande folkets som ur folkrepresentanternas synpunkt, innebär väsentliga fördelar.

Mot den öppna omröstningen har huvudsakligen anförts, att densamma skulle bereda rum för det imperativa mandatet och sålunda icke stå i överensstämmelse med det för riksdagsmännen gällande fria representantskapet. Detta skäl kan emellertid, enligt utskottets mening, icke anses vara hållbart. Liksom riksdagsmannakandidaten öppet anger sin ståndpunkt till olika frågor före valet, utan att han därför är bunden i utövningen av sitt uppdrag, får riksdagsmannen genom den öppna omröstningen angiva sin ställning till vid riksdagen uppkommande frågor, utan att denna öppenhet får implicera, att han skulle vara tvungen att följa icke sin egen utan sina valmäns uppfattning. Vad som sker genom den öppna omröstningen är sålunda i själva verket, att det fria representantskapet även vid röstningen får ett offentligt uttryck, att den öppenhet och klarhet, som präglat mandatets tillkomst, fullföljes även vid dess utövning. En motsatt uppfattning om den öppna omröstningens innebörd kan endast utgå från antagandet, att vissa mindre självständiga riksdags-

män vid en offentlig omröstning — i motsats mot vid en hemlig — icke skulle våga följa sin övertygelse, ett antagande, som enligt utskottets mening är oriktigt och för en folkrepresentant förödmjukande.

Utskottet vill slutligen även betona, att den öppna omröstningen i regel är genomförd i utlandet, så i våra grannländer Danmark och Norge samt i Nord-Amerikas Förenta stater, Belgien, Holland, Frankrike, Italien, Schweiz, England, Tyskland, Ungern och Österrike.»

Det av utskottet sålunda biträdda förslaget om införande av öppen omröstning bifölls av första kammaren men avslogs av den andra, med 109 röster mot 104, vadan frågan denna gång förföll.

De av 1921 års konstitutionsutskott anförda motiven för införande av öppen omröstning äga, enligt utskottets mening, fortfarande full giltighet, vadan utskottet i allt väsentligt anser sig böra tillstyrka det i förevarande proposition framställda förslaget. I en punkt synes emellertid en ändring i den föreslagna grundlagstexten önskvärd. Då i § 78 riksdagsordningen stadgas om antagande av de reglementariska föreskrifter, som för riksdagsgöromålen och ordningen hos kamrarna anses nödiga jämte grundlagarna, torde det vara överflödigt att därom intaga särskild bestämelse i detta sammanhang. Vid sådant förhållande synes det lämpligast att i grundlagen icke lämnas någon anvisning angående voteringsförfarandets närmare utformning, utan att frågan härom helt och hållet hålles öppen för riksdagens ställningstagande i anslutning till grundlagsändringens slutliga genomförande. Utskottet anser sig därför böra föreslå den ändring i den föreslagna lydelsen av § 60: 2 riksdagsordningen, att däri blott fastslås, att omröstning, där sådan begäres, skall ske öppet.

De olika möjligheter, som förefinnas i fråga om voteringsättets närmare gestaltning ha i anslutning härtill varit föremål för utskottets uppmärksamhet. Skilda omröstningsmetoder ha härvid ifrågasatts såsom mest lämpliga. Sålunda har man tänkt sig möjligheten av att omröstningen alltid borde äga rum medelst namnupprop, varvid dock de vota, som avgivits, endast i det fall skulle antecknas till protokollet, då så av ett visst antal ledamöter inom respektive kammare begäres. Man har också satt i fråga, att omröstning som regel ej skulle ske genom namnupprop utan medelst discessus; namnupprop skulle blott företas, då ett förslag härom framställes och vinner visst understöd. Utskottet, som icke har anledning att för närvarande taga ställning till dessa spörsmål, anser sig böra såsom bilagor till sitt utlåtande foga alternativa utkast till bestämmelser beträffande voteringsinstitutets närmare reglering; härigenom torde de olika möjligheter, som härutinnan förefinnas, vara antydda. Därjämte bifogas även en redogörelse för omröstningsmetoderna i vissa främmande länder.

På anförda skäl får utskottet hemställa,

att riksdagen, med förklaring, att förevarande kungl. proposition icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

Nuvarande lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

§ 60.

När ärende skall slutligen avgöras, böra därtill hörande handlingar uppläsas, så framt någon kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, däri överläggning ägt rum, till slutligt avgörande företagas förr än kammaren på talmannens hemställan förklarar överläggningen slutad; börande därefter proposition framställas. Kan fråga bliva föremål för bifall eller avslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkningar i saken blivt under överläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang avgöras, bör särskild proposition å vardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskriven. — Pro-

§ 60.

1. När ärende skall slutligen avgöras, böra därtill hörande handlingar uppläsas, så framt någon kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, däri överläggning ägt rum, till slutligt avgörande företagas, förrän kammaren på talmannens hemställan förklarar överläggningen slutad.

2. Därefter bör, utom i de fall mom. 3 upptager, proposition framställas i den ordning, här nedan i detta mom. stadgas. Kan fråga bliva föremål för bifall eller avslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkningar i saken blivt under överläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang av-

§ 60.

1. När ärende skall slutligen avgöras, böra därtill hörande handlingar uppläsas, så framt någon kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, däri överläggning ägt rum, till slutligt avgörande företagas, förrän kammaren på talmannens hemställan förklarar överläggningen slutad.

2. Därefter bör, utom i de fall mom. 3 upptager, proposition framställas i den ordning, här nedan i detta mom. stadgas. Kan fråga bliva föremål för bifall eller avslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkningar i saken blivt under överläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang avgöras,

Nuvarande lydelse:

position skall alltid endast med ja eller nej besvaras, och talmannen tillkännagive sin uppfattning av det svar, som lämnats, varvid skall bero, såvida ej votering begäres, vilken då ej må vägras; en var i övrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må försöka att beslutet genom ny överläggning uppriva. — Då voteras skall, bör voteringsproposition jämte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen strax därefter verkställas; men ej må proposition göras, om votering skall äga rum, ej heller någon omröstning därom tillåtas.

Omröstning skall alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar, och bör, till undvikande av lika röstetal för ja och nej, i mål, där blott enkel pluralitet erfordras, talmannen vid varje omröstning före sedlarnas uppräknig en bland dem uttaga och genast förseglad avlägga. Om vid sammanräknandet av de övriga sedlarna rösterna befinnas lika delade, skall den förseglade sedeln öppnas och avgöra beslutet. Är pluralitet redan vunnit, bör den avlagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

Kun. Maj:ts förslag:

göras, bör särskild proposition å vardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskriven. — Proposition skall alltid endast med ja eller nej bevaras, och talmannen tillkännagive sin uppfattning av det svar, som lämnats, varvid skall bero, såvida ej votering begäres, vilken då ej må vägras; envar i övrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må försöka att beslutet genom ny överläggning uppriva. — Då voteras skall, bör voteringsproposition jämte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen strax därefter verkställas; men ej må proposition göras, om votering skall äga rum, ej heller någon omröstning därom tillåtas. Omröstningen skall ske öppet och verkställas efter *namnupprop eller på annat sätt, varom i reglementariska föreskrifter för riksdagen bestämmes*. Befinnas de avgivna rösterna lika delade, nedlägga talmannen i en därtill avsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av kammarens ledamöter på

Utskottets förslag:

bör särskild proposition å vardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskriven. — Proposition skall alltid endast med ja eller nej besvaras, och talmannen tillkännagive sin uppfattning av det svar, som lämnats, varvid skall bero, såvida ej votering begäres, vilken då ej må vägras; envar i övrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må försöka att beslutet genom ny överläggning uppriva. — Då voteras skall, bör voteringsproposition jämte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen strax därefter verkställas; men ej må proposition göras, om votering skall äga rum, ej heller någon omröstning därom tillåtas. Omröstningen skall ske öppet. Befinnas de avgivna rösterna lika delade, nedlägga talmannen i en därtill avsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

3. Fråga, varom i första punkten av 110 § sergeringsformen eller i 32 §

Nuvarande lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

3. Fråga, varom i första punkten av 110 § rege-
reringsformen eller i 32 §
2 mom. eller i tredje punk-
ten av 52 § i denna
riksdagsordning förmåles,
skall alltid avgöras genom
votering. I ty fall gälle
angående voteringspropo-
sition jämte kontrapropo-
sition vad i nästföregående
mom. sägs; och bör, sedan
nämnda propositioner an-
slagits, omröstning genast
äga rum. Sådan omröst-
ning skall alltid ske med
tryckta och omärkta, enkla,
slutna och hoprullade
sedlar, och bör, till und-
vikande av lika röstetal
för ja- och nej, i mål, där
blott enkel pluralitet er-
fordras, talmannen vid
varje omröstning före sed-
larnas uppräknig en bland
dem uttaga och genast för
seglad avlägga. Om vid
sammanräknandet av de
övrige sedlarna rösterna
befinnas lika delade, skall
den förseglade sedeln öpp-
nas och avgöra beslutet. Ar
pluralitet redan vunnin, bör
den avlagda sedeln opp-
bruten genast förstöras.

§ 65.

När, i fråga om stats-
utgifter eller bevilning,
eller om reglementariska
föreskrifter för riksbanken,
dess inkomster och utgif-
ter, eller om ansvarsfrihet
för fullmäktige i riksbän-

§ 65.

När, i fråga om statsut-
gifter — — — gälla så-
som riksdagens beslut. Om
vid sammanräkningen av
de avgivna rösterna dessa
befinnas lika delade, ned-
läggge andra kammarens

§ 65.

När, i fråga om statsut-
gifter — — — gälla så-
som riksdagens beslut. Om
vid sammanräkningen av
de avgivna rösterna dessa
befinnas lika delade, ned-
läggge andra kammarens

Nuvarande lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

ken, eller om riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarna fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjämkade, skola bägge kamrarna var för sig rösta om de olika beslut, vari vardera förut stannat; kommande den mening, som därvid erhåller de flesta ledamöters av båda kamrarna sammanräknade röster, att gälla såsom riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i andra kammaren avläggas och förseglas en sedel, viken, i händelse de övriga sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och avgör frågan. Är pluralitet redan vunnen, bör den avlagda sedeln uppbruten genast förstöras.

§ 75.

Vid alla val iakttages, att namnsedlarna, såframt de skola bliva gällande, böra vara enkla, slutna, hoprullade, omärkta och fria såväl från all tvetydighet i anseende till personernas namn som från oriktighet i anseende till deras antal; dock skall i fråga om val till utskott gälla, vad uti den i 37 § 5 mom. omförmälda stadga finnes föreskrivet. Mellan

talman i en därtill avsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av andra kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

§ 75.

Alla val skola ske med slutna sedlar, och iakttages därvid, att namnsedlarna, så framt de skola bliva gällande, böra vara enkla, hoprullade, omärkta — — — lottning, när så erfordras.

talman i en därtill avsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av andra kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

§ 75.

Alla val skola ske med slutna sedlar, och iakttages därvid, att namnsedlarna, så framt de skola bliva gällande, böra vara enkla, hoprullade, omärkta — — — lottning, när så erfordras.

Nuvarande lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag

personer, som vid val undfått lika antal röster, skiljes genom lottning, när så erfordras.

Stockholm den 12 maj 1922.

På konstitutionsutskottets vägnar:

SAM. CLASON.

Närvarande: Herrar Clason, Engberg, Hellberg, Thulin, G. W. Hansson, von Geijer, Lyberg, Stendahl, Almkvist, P. J. Gustafsson,*) C. E. Eriksson,*) Magnusson i Tumbult,*) Jansson i Edsbäcken, K. A. Westman, Bäckström, Andersson i Igelboda, Persson i Fritorp, Gustafson i Kasenberg, Fast och Jensen.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1:o) av herrar *Clason, von Geijer, Stendahl, P. J. Gustafsson* i Benestad, *Magnusson* i Tumbult, *K. A. Westman, Persson* i Fritorp och *A. W. Gustafson* i Kasenberg, som ansett, att utskottet bort avstyrka det föreliggande förslaget.

2:o) av herrar *Engberg* och *Jensen*, som ansett, att sista stycket av utskottets motivering bort ha följande lydelse:

Ehuru det principiella ståndpunktstagandet i frågan om öppen omröstning mycket väl kan ske utan att man ger företräde åt det ena eller andra förfaringssättet, synes det emellertid utskottet vara en obestriddlig fördel, att riksdagen bildar sig en uppfattning om den lämpligaste utformningen av den princip, till vilken den tar ställning. Vid övervägandet av olika möjligheter har utskottet därvid funnit, att det i bilaga II som alternativ b) meddelade utkastet anvisar den ändamålsenligaste metoden. Dels ansluter den sig till vad som i de flesta parlament är det vanliga, dels begränsar den det tidsödande namnuppropet till undantag. Utskottet anser sig därför böra förorda, att en närmare reglering av voteringsystemet må ske i huvudsaklig anslutning till nämnda alternativ.

Bilaga I. Voteringsinstitutet i främmande länder.

Förevarande framställning avser att giva en bild av huru voteringsinstitutet är organiserat i främmande länder. I regel ha icke bestämmelserna om omröstning vid val medtagits; dylik omröstning är så gott som överallt, liksom ock i kungl. propositionen föreslås, av utpräglat sluten natur.

De för *Tyskland* befintliga uppgifterna äro från tiden före revolutionen. Emellertid torde i regel parlamentens arbetsordningar på denna punkt ej efter de nya författningarnas antagande ha undergått några större förändringar, i varje fall lär så ej vara förhållandet i tyska riket. För *tyska riksdagen* bestämde den gamla arbetsordningen, att omröstning i första rummet skulle ske genom att ledamöterna reste sig eller sutto kvar. Detta sker två gånger, såvida man första gången ej är säker på resultatet. Om efter två dylika omröstningar utgången fortfarande är oviss, skrider man till räkning av rösterna. Detta sker genom discessus: de som rösta ja gå ut genom en dörr, de som rösta nej, genom en annan, och räknas därvid av protokollsförare. Även en tredje form av omröstning förekommer emellertid; den karaktäriseras av att namnen på dem som rösta i ena eller andra riktningen antecknas, s. k. namentliche Abstimmung, motsvarande det i kungl. propositionen föreslagna namnuppropet. Dylik omröstning sker blott, om minst 50 ledamöter begära det, innan omröstningsproceduren börjat. I detta fall röstas genom särskilda röstsedlar på vilka äro tryckta »ja», »nej», eller »jag avhåller mig från att rösta», samt den röstades namn. Ledamöternas röster uppsamlas på deras platser av protokollsförare, som därefter räkna rösterna. Namnen på de omröstade och hur de rösta antecknas i riksdagsprotokollet. Slutligen kan nämnas, att vid omröstningen, där icke namnen antecknas, varje ledamot har rätt att få sin från majoriteten avvikande mening antecknad i riksdagsprotokollet, utan att ha föredragit den i riksdagen.

I *Baden* ske alla omröstningar rörande lagförslag och vissa andra frågor genom namnupprop, varvid man röstar ja eller nej. I andra fall sker omröstning genom att ledamöterna resa sig eller sitta kvar, såvida ej minst 15 ledamöter i fråga om andra kammaren, 5 ledamöter i fråga om den första, begära namnupprop. I *Bayern* gäller i första kammaren, att omröstning i regel sker medelst uppresning och stillasittande. Dock skall namnupprop ske vid omröstning rörande en lag i dess helhet samt då kammaren så beslutar; endast »ja» och »nej» äro härvid tillåtna. I andra kammaren gälla samma regler, dock att här 15 ledamöter kunna begära omröstning medelst namnupprop. I *Preussen* finna vi en ny variant av dessa regler, som ej är utan intresse. Där sker i *herrehuset* omröstning i regel genom uppresning och stillasittande, vilket, om utgången är oviss, upprepas två gånger. Om ej efter två dylika procedurer resultatet är klart, upprepas denna ännu en gång, varvid de sittande och stående räknas av protokollsförare. Om därvid majoriteten i ena eller andra riktningen är mindre än 10 röster, så skall

om någon medlem begär det namnupprop ske. Varje medlem har rätt att få en från majoriteten avvikande mening upptagen i riksdagsprotokollet. I *Abgeordnetenhaus* sker, först omröstning medelst uppresning och stillasittande; om, sedan detta skett två gånger, resultatet ej är klart, sker, liksom i tyska riksdagen, *discensus*. Därför skall namnupprop ske om 50 ledamöter före omröstningsprocedurens början begära det. Varje medlem har rätt att få sin avvikande mening tagen till protokollet. I *Sachsen* sker omröstning som vanligt i regel genom att ledamöterna sitta eller resa sig. Dock skall i båda kamrarna i vissa fall namnupprop ske. Dels är detta stadgat vid omröstning rörande kungl. propositioner samt motionsvis gjorda lagförslag, såvida *regeringen* icke anser det onödigt — en egendomlig bestämmelse. Dels ock, då två vanliga omröstningar ej giva säkert resultat. Dels slutligen också, om före omröstningsprocedurens början 8 ledamöter i första, respektive 10 ledamöter i andra kammaren begära det. I andra kammaren finnes en intressant bestämmelse om sättet för namnuppropet. Där skall nämligen detta äga rum i bokstavsordning och man börjar vid varje ny omröstning med bokstaven närmast eften den, varmed man gången förut börjat uppropet. I *Württemberg* gäller beträffande första kammaren, att vid mindre viktiga frågor uppresning och stillasittande är tillräckligt, under det att vid viktigare frågor särskilt i fråga om lagförslag namnupprop alltid skall ske. Dock skall i alla frågor namnupprop äga rum, om någon medlem begär det. I andra kammaren skall namnupprop ske, om före omröstningsprocedurens början minst 10 ledamöter begära det; rörande sättet för namnuppropet gäller samma regel som i *Sachsens* andra kammare. I båda kamrarna gäller, att man endast får rösta ja och nej och att alla måste deltaga i omröstningen, då namnupprop sker.

Beträffande *Österrike-Ungern* har det liksom i fråga om Tyskland icke varit mig möjligt att erhålla några uppgifter för tiden efter revolutionen. De bestämmelser som gällde i det gamla *Österrike-Ungern* äro emellertid av visst intresse. Som bekant fanns i *Österrike-Ungern* ett slags gemensamt parlament, delegationerna, bestående av två lika stora österrikiska och ungerska avdelningar. I båda skedde omröstning som regel medelst uppresning och stillasittande. Beträffande räkningen av de vid denna omröstning deltagande är i fråga om den ungerska delegationen att märka, att denna skulle ske individuellt, ej blott medelst ett allmänt överslag, om någon medlem begärde det. I den *österrikiska* representationen gällde samma regler som i delegationen, dock att, vad representanthuset beträffar, 50 medlemmar alltid kunde fordra namnupprop. I den *ungerska* representationen gällde även »uppresningsmetoden», dock att, när denna gav ett tvivelaktigt resultat, eller, då i magnathuset 10, i deputeradekammaren 20 medlemmar begärde det, namnupprop skulle äga rum. I den österrikiska delegationen skulle namnupprop äga rum, om osäkerhet rådde i fråga om omröstningens resultat, i den ungerska om åtta medlemmar begärde det, vilket kunde ske innan räknandet av de sittande, respektive stående, vid den första omröstningen avslutats.

I *Belgien* finnas vissa bestämmelser av särskilt intresse. Beträffande *senaten* gäller, att omröstning sker genom att ledamöterna resa sig eller sitta kvar — par assis et leve — dock att namnupprop alltid skall äga rum, då det gäller omröstning rörande lagförslag i sin helhet (sur l'ensemble des lois) samt i andra fall, då minst fem ledamöter begära det eller då utgången av två omröstningar medelst uppresning och stillasittande icke givit klart resultat. Beträffande namnuppropets teknik äro vissa särskilda bestämmelser att lägga märke till. Dels, att detta bör-

jar med en medlem, som genom lottdragning utpekas, alltså en annan metod för att möjliggöra variation än den vi förut funnit i ett par tyska stater. Dels, att medlemmar, som icke vilja rösta, måste angiva skäl härför. Dels slutligen att efter det första namnuppropet ett andra hålles för att ge de ledamöter, som förut ej varit närvarande, tillfälle att rösta. I *representanthuset* gälla delvis avvikande bestämmelser. Regeln är även här »uppresningsmetoden». Dock skall namnupprop äga rum, dels då det gäller lagförslag i sin helhet, dels då tio, eller, när det gäller lagar, fem ledamöter begära det. Vid namnuppropet börjar man med de medlemmar som begärt detsamma; om sex av dessa tio icke rösta, överger man namnuppresningsmetoden. Sedan dessa medlemmar uppropats, fortsätter man uppropet med en medlem, som varje dag utses genom lottnings, och sedan i tur och ordning. De ledamöter, som icke rösta ja eller nej, uppmanas av talmannen att ge sina skäl härför tillkänna.

I *Nederländerna* gälla synnerligen enkla bestämmelser. Omröstning sker medelst namnupprop, så snart någon begär det. Vid uppropet bestämmer lotten, vilken ledamot som först skall uppropas. Man får endast svara ja eller nej, utan några som helst tillägg. Samma bestämmelser gälla i båda kamrarna.

I *Spanien* är den vanliga omröstningsmetoden i båda kamrarna att ledamöterna resa sig eller sitta kvar. Om säkerhet ej vinnes om resultatet, sker individuell räkning genom ledamöter av vardera gruppen. Namnupprop skall ske om vid den vanliga omröstningen divergensen mellan röstsiffrorna ej överstiger 1 röst eller om de räknande vid den vanliga omröstningen icke komma överens om resultatet efter två sammanräkningar, eller slutligen, vad beträffar senaten, om 7 ledamöter begära det före den vanliga omröstningsprocedurens början.

I *Grekland* röstas efter den vanliga »uppresningsmetoden». Dock skall namnanrop ske, om talmannen finner det behövt eller om 50 ledamöter begära det. Att märka är, att denna begäran om namnupprop kan ske, sedan talmannen meddelat resultatet av den första omröstningen.

Italien bjuder på vissa regler, som avvika från de vanliga. I *senaten* sker omröstning i regel genom att ledamöterna resa sig eller sitta kvar, varvid de, som äro för det ifrågavarande förslaget, alltid skola resa sig; individuell räkning sker, om resultatet ej är klart. Emellertid förekommer, då det gäller lagförslag eller dagorder, tre andra omröstningssätt: hemlig omröstning, namnupprop och discessus (division). Dessa användas, om minst 10 ledamöter så begära, varvid hemlig omröstning har företräde framför de båda andra metoderna och namnupprop före discessus. Vid discessus få de medlemmar, som äro för ett framställt förslag, samlas till höger, de andra till vänster i salen och räknas där av sekreterare. Rörande namnupprop finnes inga särskilda bestämmelser. I *deputeradekammaren* ske alla omröstningar rörande lagförslag (propositions de loi) hemligt. I andra fall begäras »uppresningssystemet», dock att 10 ledamöter kunna fordra discessus, 15 namnupprop samt 20 hemlig omröstning. Denna begäran skall ske, innan den vanliga omröstningsproceduren börjat. Liksom i senaten går en begäran om hemlig omröstning före de andra och en begäran om namnupprop före en begäran om discessus.

I *Schweiz* finna vi en ny omröstningsmetod. Där sker nämligen i *ständerrådet* röstning i vanliga fall genom handuppräkning, som upprepas, om någon ledamot så begär. Namnupprop skall dock äga rum då detta fordras av minst 10 ledamöter. I protokollet införes då uppgift på huru de olika ledamöterna röstat eller om de avhållit sig från att rösta. I *nationalrådet* åter röstas genom att

ledamöterna resa sig eller förbliva sittande. Namnupprop skall ske, om det begäres av 30 medlemmar. I öfrigt gälla samma regler som i ständerrådet.

Sättet för omröstning i *engelska* parlamentet är följande. Först frågar talmannen, liksom här i Sverige, om husets mening rörande den framställda propositionen och tillkännagiver, sedan svar givits med ja- eller nej-rop, sin uppfattning om vilken sida, som är i majoritet. Då kan omröstning begäras, och om så sker, sedan man upprepat tillvägagångssättet med acklamation, skall discessus (division) äga rum, sedan de ledamöter, som ej vilja rösta, avlägsnat sig. Discessus sker genom att de ledamöter, som rösta ja, avlägsna sig genom en dörr på salens ena sida, under det att motpartiet avträder genom en dörr på motsatta sidan. Vid utgåendet ur salen räknas ledamöterna och namnen på ja- och nej-röstande införas i parlamentsprotokollen. Discessus behöver dock ej alltid, vad underhuset beträffar, äga rum, då omröstning begärts. Där kan nämligen talmannen, om han finner omröstningen vara begärd i onödan, bestämma, att denna skall äga rum genom att ledamöterna resa sig eller förbliva sittande. Om därvid omröstningsresultatet blir ovisst, kan talmannen besluta discessus. De ledamöter, som vid omröstningen medelst uppresning äro i minoritet, få sina namn antecknade i protokollet, när de tillhöra den grupp, som talmannen från början ansett vara i minoritet, alltså den grupp, från vars sida omröstning begärts.

I *Frankrike* finnas beträffande omröstningssättet tämligen invecklade regler. I *senaten* sker omröstning antingen genom uppresning och stillasittande eller genom s. k. offentlig omröstning (*scrutin public*). Den senare äger rum, sedan den förra två gånger använts utan säkert resultat, i fråga om vissa finansiella lagförslag samt då minst 10 ledamöter, vilkas namn föras till protokollet, skriftligen begära det, vare sig före eller efter omröstningsprocedurens början. Därjämte skall den användas efter en uppresning, då resultat ej nåtts, om någon ledamot så fordrar. Vid denna omröstningsform har varje ledamot två röstsedlar, en vit, som betyder ja och en blå, som betecknar nej; å sedlarna finnes vederbörandes namn tryckt. Rösterna upphämtas i urnor från ledamöterna, som sitta kvar på sina platser. Om skillnaden mellan blå och vita röstsedlar är mindre än 15, skola de tjänstemän, som uppsamla röstsedlarna, särskilt låta anslå resultatet. Dylik offentlig omröstning kan ock, om senaten på 10 ledamöters begäran så beslutar, ske på tribunen (*scrutin public à la tribune*) då ledamöterna nedlägga sina röstsedlar i en på tribunen framsatt urna och i en anna urnan nedlägga kulor, detta för skärpning av kontrollen. Denna form för omröstning kan även kompletteras med namnupprop, om senaten på någons begäran så beslutar; omedelbart efter det första namnuppropet sker ett nytt för att ge dem, som vid det första ej voro närvarande, tillfälle att rösta. Vid alla former av offentlig omröstning upptagas de röstandes namn och deras vota i *Journal Officiel*. I *deputeradekammaren* gälla ungefär samma regler, dock att här offentlig omröstning måste, där den beror på begäran från ledamöternas sida, vinna understöd av 20 medlemmar och, då den skall ske på tribunen, av 40.

I *Danmark* stadgas såväl i landstinget som i folketingets arbetsordningar, att ordföranden vid alla tillfällen, då han har grund att antaga enstämmighet vara för handen, kan förklara ett förslag avgjort utan omröstning, så framt icke någon begär sådan; detta gäller dock ej det slutliga antagandet av ett lagförslag eller annat självständigt förslag. Då omröstning äger rum, sker den i regel i båda tingen genom att ledamöterna resa sig eller förbliva sittande. I öfrigt gälla

i de två tingen olika regler. I *landstinget* skall namnupprop ske dels alltid, då ordföranden så finner lämpligt, dels då den på vanligt sätt företagna omröstningen icke visar ett för besluts fattande tillräckligt röstetal eller då skillnaden mellan majoritet och minoritet vid dylik omröstning ej överstiger 4, dels slutligen om 10 ledamöter före omröstningsprocedurens början begära detta. Omröstning med kulor, alltså hemlig omröstning, skall äga rum om 20 ledamöter så fordra. I *folkettinget* skall namnupprop ske, då ordföranden det beslutar, då utgången vid den vanliga omröstningen är viss, då den vanliga omröstningen ej visar tillräckligt röstetal samt då 15 ledamöter skriftligen begära det. Sättet för namnuppropet är här så reglerat, att medlemmarna uppropas i bokstavsföljd, varvid man vid varje nytt namnupprop börjar med en ny bokstav. — Omröstning medelst kulor skall äga rum, om 25 ledamöter före omröstningsprocedurens början skriftligen begära det. Dock kunna 25 andra medlemmar i sådant fall fordra, att frågan om omröstning genom kulor skall ske, skall av tinget avgöras.

I *Norge* gäller även att omröstningar i stortinget — utom vid val — ske genom att ledamöterna resa sig eller sitta kvar eller medelst namnupprop. Namnupprop skall äga rum i alla frågor av större betydelse, då det är anledning att antaga, att åsiktsdivergenser föreligga. Om någon ledamot begär namnupprop men talmannen anser det obehövt, avgöres frågan om sättet för omröstningen genom att ledamöterna uppmanas att resa sig eller förbli sittande. Namnupprop skall även äga rum, då vanlig omröstning skett men talmannen eller en femtedel av de röstande anser utgången oviss. Namnuppropet börjar i stortinget och odalstinget med den valkrets i lagtinget med den medlem, som genom lotten därtill utpekats.

Beträffande *Förenta staternas* kongress framgår ej klart av arbetsordningarna, huru omröstningarna försiggå. Klart är dock, att talmannen först framställer proposition på bifall och avslag, varvid ledamöterna rösta med acklamation. Om så begäres eller ordföranden anser det behövt, skall omröstning genom uppropning och stillasittande äga rum. Namnupprop kan också ske, varvid medlemmarna uppropas i alfabetisk ordning. I senaten gäller, att de ledamöter, som avhålla sig från att rösta, måste ange skälen härför, varefter senaten beslutar, om dessa skola godtagas eller ej. I representanthuset synes ovillkorlig plikt att rösta vid namnupprop vara för handen. Att märka är att alla omröstningar rörande det förnyade antagandet av ett lagförslag, mot vilket presidenten inlagt sitt veto, måste ske på så sätt, att de olika ledamöternas ställning till frågan blir känd och kan tas till protokollet. Slutligen kan nämnas, att även val i kongressen i regel ske medelst öppen omröstning.

Bilaga II. Alternativa utkast till ändringar i reglementariska föreskrifter för riksdagen.

a)

§ 11 (ny).

Skall omröstning enligt R. O. ské öppet, verkställas omröstningen efter namnupprop. Därvid iakttages, att kammarens ledamöter uppropas i den ordning de innehava plats i samlingssalen, samt att vid första omröstningen under riksdagen början göres med den först placerade ledamoten efter kammarens medlemsförteckning, vid den andra omröstningen med den därefter placerade efter medlemsförteckningen och så vidare. Närvarande ledamot avgiver vid uppropet av hans namn något av följande svar: »Ja», »Nej», »Avstår från att rösta». — Avgivna ja- och nejroster antecknas, varefter deras antal tillkännagives av talmannen. (Namnupprop utan namnanteckning.)

Framställs före omröstningens början i första kammaren av minst åtta ledamöter, i andra kammaren av minst tolv ledamöter begäran om namnanteckning, skall jämväl antecknas och i protokollet införas, huru varje ledamot vid uppropet röstat. (Namnupprop med namnanteckning). Vid omröstning enligt 65 § R. O. skall alltid namnanteckning ske.

Före omröstningens början tillkallar talmannen minst två av kammarens ledamöter att med biträde av kammarens kansli anteckna de avgivna svaren.

(Bestämmelsen föranleder ändringar i nuvarande § 11 och ändrad numrering av nuvarande §§ 11—15 ävensom vissa förändringar i arbetsordningen för riksdagens andra kammare och ordningsstadga för riksdagens första kammare.)

b)

§ 4 (ny).

Mom. 1. Skall ej omröstning enligt vad i R. O. stadgas, ske med slutna sedlar, eller efter ty i mom. 2 här nedan sägs, äga rum efter namnupprop, gälle i fråga om verkställande av votering i kamrarna följande: De ledamöter av kammaren, vilka rösta bifall, hava att avträda genom den ena av de bakom talmansstolen befintliga dörrarna och de, som rösta avslag, hava att avträda genom den andra. Omedelbart därefter tillkännagiver talmannen för kammaren voteringens utgång.

Mom. 2. Har ledamot, innan talmannen förklarar överläggning i ärende avslutad eller, där överläggning ej ägt rum, kammaren eljest skridit till ärendets avgörande, hos talmannen skriftligen framställt begäran om verkställande av votering efter namnupprop, tillkännagiver talmannen, innan ärendet till avgörande

företages, för kammaren, att sådan begäran framställts, samt uppmanar dem av kammarens ledamöter, som vilja däri instämma, att resa sig från sina platser. Biträdes den gjorda framställningen av minst en tiondel av kammarens ledamöter, skall votering efter namnupprop äga rum.

Därest vid votering, som verkställts på sätt i mom. 1 sägs, antalet röster, avgivna för den vid voteringen segrande meningen, med mindre än fem överstigit antalet röster å motsidan eller ock rösterna befunnits lika delade, skall talmannen framställa förfrågan, huruvida voterings anställande efter namnupprop äskas. Besvaras denna förfrågan av någon kammarens ledamot med ja, då skall votering i dylik ordning äga rum.

Mom. 3. Votering efter namnupprop verkställs på följande sätt: Talmannen uppropar kammarens ledamöter i alfabetisk ordning efter begynnelsebokstäverna i deras tillnamn, därvid iakttages, att vid den första voteringen under varje riksdagssession början göres med den begynnelsebokstav, vilken innehar lägsta numret i alfabetet, vid andra voteringen med närmast därpå följande begynnelsebokstav o. s. v. Erhålles vid upprop av ledamots namn icke något svar, skall, sedan samtliga ledamöters namn uppropats, den ledamots namn ånyo uppropas.

Närvarande ledamot avgiver vid uppropet av hans namn något av följande svar: Ja, nej, avstår från att rösta.

Före omröstningens början tillkallar talmannen två av kammarens ledamöter att jämte sekreteraren anteckna de avgivna svaren.

Omedelbart efter det omröstningen avslutats, tillkännagiver talmannen för kammaren voterings resultat.

(Därest en paragraf av ovan angivet innehåll införes i reglementariska föreskrifter, torde omredigering böra äga rum av 19 § i ordningsstadgan för första kammaren samt 22 § i arbetsordningen för andra kammaren. Se vidare 11 § i reglementariska föreskrifter, vilken synes böra undergå jämkning, i händelse öppen omröstning införes.)
